

การประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า
ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโพธิ์ชัย
จังหวัดร้อยเอ็ด*

AN EVALUATION OF COMMUNITY VOCATIONAL TRAINING, 1
DISTRICT 1 CAREER, (WEAVING COURSE) PROJECT OF PHO CHAI
DISTRICT OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION
CENTER, ROI ET PROVINCE

ปราริณา อาสารง

Prarina Arsathong

ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย

Pho Chai District of the Non-Formal and Informal Education Center, Thailand

E-mail: prarina1111@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตของโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสมผสาน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูและบุคลากร กศน. คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้เรียนหลักสูตรทอผ้าปีการศึกษา 2563 รวมจำนวน 114 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ แบบประเมินโครงการ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมินที่กำหนดไว้ ผลการประเมินโครงการสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านบริบท มีผลการประเมินความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.24) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า มีผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.28) 3) ด้านกระบวนการ มีผลการประเมินการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.12) 4) ด้านผลผลิต พบว่า 1) ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้การทอผ้าเพิ่มขึ้น มีทักษะการทอผ้าที่ถูกต้อง สามารถประกอบอาชีพทอผ้าและมีรายได้จากอาชีพทอผ้า คิดเป็นร้อยละ 43.42 และมีรายได้จากอาชีพทอผ้าต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 60.61 และมีรายได้

* Received 6 October 2022; Revised 26 October 2022; Accepted 29 October 2022

ระหว่าง 5,001-7,500 บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 39.39 2) ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการโดยรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.27) 3) ครูและบุคลากร กศน. มีความคิดเห็นต่อผลสำเร็จของโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.26)

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน, 1 อำเภอ 1 อาชีพ, หลักสูตร ทอผ้า

Abstract

The objectives of this research article were to evaluate the context, the input, the process and the products of community vocational training, 1 district 1 career, weaving course, project of Pho Chai district of the Non-Formal and Informal Education Center, Roi Et province. By mixed methodology. Data were collected from 114 teachers and students in 2563BE. The research tools were questionnaires that were analyzed by using the descriptive statistics: percentage, mean and standard deviation. The results showed that: 1) The results of the context evaluation in overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.24). 2) The results of the input evaluation in overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.28). 3) The results of the process evaluation in overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.12). 4) The results of the products evaluation as follows: 1) the trainees have increased knowledge and skills of weaving. 43.42% of trainees whom had career and income from weaving, 60.61% of trainees had income less than 5,000 bath per month and 39.39% of trainees had income between 5,001-7,500 bath per month. 2) The satisfaction evaluation toward the project in overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.27) and 3) The opinion of teachers and staff to outcome of the project in overall were at the highest level ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.26).

Keywords: Project Evaluation, The Community Vocational Training 1 District 1 Career Project, Weaving Course

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ โดยมีแนวคิดการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักสำคัญ คือ หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียม และทั่วถึง (Inclusive education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy)

หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for education) ยึดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development goals: SDGs 2030) และประเด็นภายในประเทศ (Local issues) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ด้วยความสำคัญดังกล่าว สำนักงาน กศน. ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา (Strategic roadmap) พ.ศ.2563 - 2565 และได้กำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาต่อเนื่องโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการงานและอาชีพ ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนางานระดับพื้นฐาน ระดับกึ่งฝีมือ และระดับฝีมือที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือเพิ่มพูนรายได้ และให้มีการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการที่หลากหลายและทันสมัย สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึงและเหมาะสมกับทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยมีหลักการดำเนินงาน คือ จัดกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายเป็นไปตามสภาพบริบทชุมชนและสังคม รวมถึงนโยบายของทางราชการ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานและทักษะในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงาน และมีรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษา 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบกลุ่มสนใจ รูปแบบชั้นเรียนวิชาชีพ รูปแบบกิจกรรมฝึกอบรมประชาชน รูปแบบการเรียนรู้รายบุคคล (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2561)

โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน เป็นกิจกรรมของสำนักงาน กศน. และภารกิจของโครงการสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์ข้อที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และยุทธศาสตร์ ข้อที่ 3 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการดำเนินงานโครงการศูนย์ฝึกอบรมอาชีพชุมชนโดยใช้สถานศึกษา กศน.อำเภอ / เขต และกศน.ตำบล / แขวง เป็นฐาน เป็นการจัดการศึกษาต่อเนื่องเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยเน้นการจัดการศึกษาที่ยึดพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา (Area-based development) และหลักสูตรการศึกษาที่เน้นอาชีพเป็นฐาน (Career-based education) ประกอบด้วย 5 หลักสูตรกลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มอาชีพด้านเกษตรกรรม กลุ่มอาชีพด้านอุตสาหกรรม กลุ่มอาชีพด้านพาณิชยกรรมและบริการ กลุ่มอาชีพด้านความคิดสร้างสรรค์ และกลุ่มอาชีพเฉพาะทาง เพื่อให้ประชาชนระดับฐานรากที่อาศัยอยู่ในระดับตำบลได้รับการพัฒนาสมรรถนะและทักษะการดำรงชีวิตเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะอาชีพระยะสั้น เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2563) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย ได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาต่อเนื่องและการศึกษาตามอัธยาศัย และนำนโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติ โดยได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อม

ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย พบว่า ด้านจุดแข็งด้านการจัดการศึกษาต่อเนื่อง คือ สถานศึกษามีวิทยากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ดี หลักสูตรการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่ มีการสำรวจความต้องการของผู้เรียน พัฒนาหลักสูตรที่หลากหลาย ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และจุดแข็งด้านการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมได้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มีแหล่งเรียนรู้ครบทุกตำบล และภาคีเครือข่ายร่วมจัดกิจกรรมและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ส่วนจุดอ่อนด้านการจัดการศึกษาต่อเนื่อง คือ หลักสูตรไม่ทันสมัย บางหลักสูตรไม่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนยังไม่เป็นไปตามขั้นตอนการจัดทำหลักสูตร ขาดการพัฒนาอบรมวิทยากรสอนในอาชีพกลุ่มที่สนใจ และหลักสูตรที่เด่นในชุมชนยังไม่ปรากฏอย่างยั่งยืน และจุดอ่อนด้านการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย ยังไม่มีกิจกรรมที่เด่น และงบประมาณในการจัดกิจกรรมยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย, 2563)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย ได้สำรวจกลุ่มอาชีพของของประชาชนที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย พบว่า กลุ่มอาชีพทอผ้า ได้แก่ กลุ่มอาชีพทอผ้าลาย สากेत กลุ่มอาชีพทอผ้าลายตาเคียบ กลุ่มอาชีพทอผ้าสไบ เป็นอาชีพของคนในชุมชนอำเภอ โพธิ์ชัย ที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานาน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ พัฒนา และส่งเสริมให้ประชาชนผู้สนใจมีความรู้ ทักษะ และสร้างรายได้จากการทอผ้า หากประชาชนได้รับการส่งเสริมอาชีพในชุมชนอย่างจริงจัง สามารถเป็นธุรกิจที่อาจสร้างรายได้ที่มั่นคง และหากมีความคิดสร้างสรรค์หรือพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง ก็จะเป็นธุรกิจที่มีศักยภาพสูง สร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพนี้เป็นอย่างดี

จากการสำรวจความต้องการ พบว่า จำนวนประชาชนที่มีความต้องการเรียนรู้และพัฒนาทักษะอาชีพทอผ้าเพื่อสร้างเป็นอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ได้แก่ ประชาชนที่สนใจอาชีพทอผ้าสไบลายประตูเมืองร้อยเอ็ดในเขตตำบลขามเปี้ย จำนวน 31 คน ประชาชนที่สนใจอาชีพทอผ้าลายสากेतในเขตตำบลคำพอง จำนวน 15 คน ตำบลดอนโอง จำนวน 15 คน ตำบลบัวคำ จำนวน 15 คน รวมจำนวน 45 คน และประชาชนที่สนใจอาชีพทอผ้าลายตาเคียบในเขตตำบลโพธิ์ศรี จำนวน 11 คน รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 87 คน ดังนั้นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จึงได้จัดทำโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลัก สูตรทอผ้า โดยแบ่งออกเป็น 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรทอผ้าสไบลายประตูเมืองร้อยเอ็ด หลักสูตรทอผ้าลายสากेत และหลักสูตรทอผ้าลายตาเคียบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้และมีทักษะการทอผ้ามากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำหรือมีรายได้เสริมจากอาชีพทอผ้า และกำหนดเป้าหมายของโครงการ คือ

ประชาชนร้อยละ 80 มีความรู้และมีทักษะการทอผ้า มีงานทำหรือมีรายได้เสริมจากอาชีพทอผ้า และมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ (หลักสูตรอาชีพการทอผ้า) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย

จากการดำเนินงานโครงการดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การดำเนินงานเกิดการพัฒนาทักษะอาชีพแก่ประชาชนผู้สนใจอย่างต่อเนื่อง ผู้ประเมินในฐานะผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จึงมีความสนใจที่จะประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ (หลักสูตรอาชีพการทอผ้า) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซีบีพี (CIPP model) ได้แก่ ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Product) (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) เนื่องจากมีความสัมพันธ์กัน สามารถวัดผลได้ในเชิงปริมาณ และเป็นที่นิยมใช้และยอมรับในการนำมาใช้ในการประเมินโครงการครอบคลุมการประเมินก่อนดำเนินงานโครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการ และหลังการดำเนินโครงการ โดยจะนำผลจากการประเมินโครงการดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงโครงการอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านพัฒนาอาชีพ ให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพทอผ้าสามารถประกอบอาชีพและสร้างรายได้จากอาชีพทอผ้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตเนื้อหา การประเมินโครงการนี้ได้ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP model ของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) ซึ่งประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริบท (Context evaluation) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ ได้แก่ ความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการจำเป็น ความสอดคล้องและความชัดเจนของหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรม 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input evaluation) เป็นการประเมินความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการในประเด็นด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ และด้านบริหารจัดการ 3) ด้านกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินระดับการปฏิบัติตามกระบวนการ PDCA ประกอบด้วย ด้านการวางแผน (Plan) ด้านการดำเนินงาน (Do) 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรม

การศึกษาดูงาน กิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้และฝึกปฏิบัติจริง กิจกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ กิจกรรมการจัดนิทรรศการและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และกิจกรรมการจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ด้านการฝึกอาชีพชุมชน ด้านการติดตามและประเมินผล (Check) และด้านการ แก้ไขปรับปรุง (Act) และ 4) ด้านผลผลิต (Product evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตตาม วัตถุประสงค์ของโครงการหลังเสร็จสิ้นโครงการ ได้แก่ 1) ความรู้และทักษะการทอผ้าของผู้เข้า รับการอบรม 2) สรุปการติดตามการมีงานทำหรือมีรายได้เสริมจากอาชีพทอผ้าของผู้เรียน 3) ประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการ ครอบคลุมด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้าน วิทยากร ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ และด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ 4) ประเมินผลสำเร็จของโครงการ

1.2 ขอบเขตระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการ ปีการศึกษา 2563

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครู กศน. ตำบล คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้เรียนหลักสูตร ทอผ้า ปีการศึกษา 2563 รวมจำนวน 114 คน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ได้มาโดยการคัดเลือก แบบเจาะจง และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ดังนี้ 1) ครู กศน. ตำบล ปีการศึกษา 2563 จำนวน 18 คน 2) คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน 3) ประชาชนที่ สนใจอาชีพทอผ้าสไบลายประตูเมืองร้อยเอ็ด ในเขตตำบลขามเปี้ย จำนวน 31 คน 4) ประชาชนที่สนใจอาชีพทอผ้าลายสาเกต ในเขตตำบลคำพอง จำนวน 15 คน ตำบลดอนโอง จำนวน 15 คน และตำบลบัวคำ จำนวน 15 คน 5) ประชาชนที่สนใจอาชีพ ทอผ้าลายตาเสือ ในเขตตำบลโพธิ์ศรี จำนวน 11 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ ได้แก่ แบบประเมิน จำนวน 5 ฉบับ ซึ่งมี ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรง ของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีคุณสมบัติเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย มีความ เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา หลักสูตรและการสอน มีประสบการณ์ในการสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 3 คน และผู้บริหารสถานศึกษา มีวิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน จากนั้นนำไปทดลองใช้ เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับก่อนนำไปใช้ โดยค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ แบบประเมินด้านบริบท เท่ากับ 0.83 แบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้า เท่ากับ 0.90 แบบประเมินด้านกระบวนการ เท่ากับ 0.96 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ โครงการ เท่ากับ 0.90 และแบบประเมินผลสำเร็จของโครงการ เท่ากับ 0.78 และแบบ สัมภาษณ์มีค่าความเที่ยงตรง เท่ากับ 1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลสำเร็จ และความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการแก่กลุ่มผู้ให้ข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลกลับด้วยตนเอง จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินทั้งหมดจากกลุ่มประชากร และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและสัมภาษณ์ประชาชนที่เข้าร่วมอบรมหลักสูตรทอผ้าสไบลายประตูเมืองร้อยเอ็ด หลักสูตรทอผ้าลายสาเกต และหลักสูตรทอผ้าลายตาเสือ จำนวน 87 คน เกี่ยวกับความรู้และทักษะการทอผ้า สรุปผลการติดตามการปฏิบัติงานทำหรือมีรายได้เสริมจากอาชีพทอผ้าของผู้เรียน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

1. ด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.24) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยโครงการสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00)

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.28) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยประเด็นที่มีผลการประเมินสูงสุด คือ ด้านบุคลากร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.34) รองลงมา คือ ด้านบริหารจัดการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.34) ด้านงบประมาณ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.33) และด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.30) ตามลำดับ

3. ด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.12) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยประเด็นที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการวางแผน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.20) รองลงมา คือ ด้านการติดตามและประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.39) ด้านแก้ไขปรับปรุง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.24)

และด้านการดำเนินงาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.15) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแต่ละรายการกิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่มีผลการปฏิบัติสูงสุด คือ กิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้และฝึกปฏิบัติจริง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.19) รองลงมา คือ กิจกรรมการศึกษาดูงาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.19) กิจกรรมการจัดนิทรรศการและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.29) กิจกรรมการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านการฝึกอบรมชุมชน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.15) และกิจกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.22) ตามลำดับ

4. ด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 ผลประเมินด้านความรู้และทักษะการทอผ้า พบว่า 1) ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ การทอผ้าลายสาเกตเพิ่มขึ้น ได้แก่ การเลือกเส้นด้าย เทคนิคการมัดหมี่ การย้อมผ้า วิธีการทอผ้าสายเกต การเลือกสี รองลงมาคือ การทอผ้าสไบลายประตูเมืองร้อยเอ็ดเพิ่มขึ้น ได้แก่ การทำลายผ้า การยกไม้ การทำลายขิด ขนาดผ้า ความยาวในการทอผ้า และขั้นตอนและวิธีการการทอผ้า เช่น การเลือกเส้นด้าย การเลือกสี เทคนิคและวิธีการทอผ้าที่ถูกต้องทำให้เกิดลายที่สวยงามตรงตามความต้องการ 2) มีทักษะการทอผ้าลายสาเกตที่ถูกต้อง ได้แก่ การเลือกเส้นด้าย การมัดหมี่ การทอ จนเป็นผืนผ้าลายผ้าที่สวยงาม มีทักษะการทอผ้าเพิ่มมากขึ้น และทักษะการทอผ้าสไบ เช่น การยกลายผ้า การยกไม้คั่นทำลายผ้า การปล่อยชายผ้า 3) นำความรู้และทักษะที่ได้ไปทำเป็นอาชีพเสริมและมีรายได้จากการทอผ้าลายตาเคียบ ต่อยอดอาชีพเดิมและมีรายได้จากการทอผ้าสไบลายประตูเมืองร้อยเอ็ด และพัฒนาตนเองและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และ 4) ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน คือ ชุมชนมีความสามัคคี และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในกลุ่ม เกิดการขยายผลในชุมชน เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และเกิดรายได้ในชุมชน สร้างงานให้กับคนในชุมชนและชุมชนมีความเข้มแข็ง และชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

4.2 สรุปผลจากการติดตามการดำเนินงานและรายได้จากการประกอบอาชีพทอผ้าของผู้เรียน ดังตารางที่ 1 - ตารางที่ 3

ตารางที่ 1 สรุปผลความต้องการมีอาชีพทอผ้าของผู้เรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องการทำเป็นอาชีพเสริม	40	45.98
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องการต่อยอดอาชีพเดิม	36	41.38
3. ไม่ระบุ/ไม่ตัดสินใจ	11	12.64
รวม	87	100.0

จากตารางที่ 1 สรุปผลความต้องการมีอาชีพทอผ้าของผู้เรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมโครงการ ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษาชนบทและ การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 87 คน พบว่า ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมต้องการทำเป็นอาชีพเสริม จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 45.98 ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ต้องการต่อยอดอาชีพเดิม จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 41.38 และผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ไม่ ระบุหรือไม่ตัดสินใจ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 12.64

ตารางที่ 2 สรุปผลการมีงานทำและมีรายได้เสริมจากอาชีพทอผ้าของผู้เรียนที่เข้ารับ การฝึกอบรมโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษา ชนบทและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประกอบอาชีพทอผ้าและมีรายได้ จากอาชีพทอผ้า	33	43.42
2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประกอบอาชีพทอผ้าแต่ยังไม่มีรายได้	43	56.58
รวม	76	100.0

จากตารางที่ 2 สรุปผลการติดตามผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ต้องการประกอบอาชีพทอผ้า โดยทำเป็นอาชีพเสริมและต่อยอดจากอาชีพเดิม จำนวน 76 คน พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ประกอบอาชีพทอผ้าและมีรายได้จากอาชีพทอผ้า จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 43.42 และผู้เข้า รับการฝึกอบรมประกอบอาชีพทอผ้าแต่ยังไม่มีรายได้ จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 56.58

ตารางที่ 3 จำนวนรายได้จากการประกอบอาชีพทอผ้า โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษาชนบทและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

จำนวนรายได้จากการประกอบอาชีพทอผ้า	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน	20	60.61
ระหว่าง 5,001 - 7,500 บาท ต่อเดือน	13	39.39
รวม	33	100.0

จากตารางที่ 3 สรุปผลการติดตามผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ประกอบอาชีพทอผ้าและมี รายได้ จำนวน 33 คน พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีรายได้จากอาชีพทอผ้าต่ำกว่า 5,000 บาท ต่อเดือน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 60.61 และมีรายได้ระหว่าง 5,001 - 7,500 บาท ต่อ เดือน จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 39.39

4.3 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการดำเนินงานโครงการ โดยรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยด้าน

การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ด้านวิทยากร ด้านเนื้อหาของหลักสูตร และด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการศูนย์ฝึกอาชีพ ชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

รายการ	n = 87		ระดับการประเมิน	การผ่านเกณฑ์ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านเนื้อหาของหลักสูตร	4.68	0.34	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านวิทยากร	4.69	0.28	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้	4.56	0.33	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	4.70	0.37	มากที่สุด	ผ่าน
รวมเฉลี่ย	4.66	0.27	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.27)

4.4 ผลสำเร็จของโครงการตามความคิดเห็นของครูและบุคลากร กศน. ตำบลพบว่า โดยรวมมีการความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.26) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยเห็นว่า ควรดำเนินงานโครงการนี้อย่างต่อเนื่องจนเป็นต้นแบบให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ผู้สนใจมีโอกาสเข้าร่วมโครงการ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.38)

อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด นำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. จากผลการประเมินด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยโครงการสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการจัดทำโครงการดังกล่าว ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัยได้นำนโยบายด้านการจัดการศึกษาต่อเนื่องมาปฏิบัติซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการงานและอาชีพ โดยเน้นการจัดการศึกษาที่ยึดพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา และหลักสูตรการศึกษาที่เน้นอาชีพเป็นฐาน เพื่อให้

ประชาชนระดับฐานรากที่อาศัยอยู่ในระดับตำบลได้รับการพัฒนาสมรรถนะ และทักษะการดำรงชีวิตเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะอาชีพพระยะสั้น เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพสามารถนำความรู้ไปใช้ประจำวันสร้างอาชีพ และสร้างรายได้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2563) ซึ่งการประเมินด้านบริบทดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดการประเมินด้านบริบทโครงการของ (สมคิด พรหมจ้อย, 2563) ที่กล่าวว่า การประเมินด้านบริบทโครงการ เป็นการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจปรับปรุง ตรวจสอบเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์และความเป็นไปได้ของโครงการให้มีความชัดเจน เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย และนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับผลการประเมินของ (ไอลดา แถวโพธิ์, 2563) ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านบริบทโครงการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะการดำเนินโครงการดังกล่าว ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย ได้สำรวจความพร้อมทั้งด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ และด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน การจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และการจัดหาวิทยากรที่มีความรู้และประสบการณ์ตามเนื้อหาหลักสูตร และจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมต่อการดำเนินโครงการดังกล่าว ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดด้านประเมินด้านปัจจัยนำเข้าพิชิต ฤทธิ์จรูญ กล่าวว่า การประเมินปัจจัยหรือทรัพยากร (Input evaluation) เป็นการประเมินสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการและกลวิธีดำเนินโครงการ เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยต่างๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เป็นต้น เพื่อมุ่งเน้นว่ามีปัจจัยพร้อมมูลที่จะดำเนินการหรือไม่ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2557) สอดคล้องกับแนวคิดของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ กล่าวว่า การประเมินปัจจัยหรือทรัพยากรเป็นการตรวจสอบความพร้อมทรัพยากรทั้งปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนระบบการบริหารจัดการเพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2553) ซึ่ง เสาวลักษณ์ แสนโรจน์ ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (เสาวลักษณ์ แสนโรจน์, 2559)

3. จากผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยด้านการวางแผน ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านแก้ไขปรับปรุง และด้านการดำเนินงาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาได้จัดทำหลักสูตรเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและได้จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญในการทอดผ้าทั้งการทอดผ้าลายสาเกต ทอดผ้าสไบลายประตุมือเมืองร้อยเอ็ด และทอดผ้าลายตาเคียบ และในกระบวนการฝึกอบรม วิทยากรได้จัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติจริง โดยได้ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา แนะนำวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการทอดผ้า อธิบายพร้อมทั้งสาธิต ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมลงมือปฏิบัติจริง วัดและประเมินผลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตจากผลการฝึกปฏิบัติจริงในประเด็นความรู้และทักษะการทอดผ้า การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่นเดียวกับผลการประเมินของเมธา ฌ พิกุล ที่ศึกษาพบว่า กระบวนการโครงการฝึกวิชาชีพสำหรับทหารกองประจำการมณฑลทหารบกที่ 32 ค่ายสุรศักดิ์มนตรี จังหวัดลำปาง พบว่าได้มีการสำรวจข้อมูล ประชุมวางแผนก่อนดำเนินโครงการ ดำเนินการตามองค์ประกอบอย่างต่อเนื่องและครบทุกองค์ประกอบ นิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานตามแผน มีการประเมินผล และสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการ ทำการประเมินโครงการหลังจากการสิ้นสุดการฝึกอาชีพเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (เมธา ฌ พิกุล, 2557) สอดคล้องกับผลการประเมินของ เสาวลักษณ์ แสนโรจน์ ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (เสาวลักษณ์ แสนโรจน์, 2559)

4. จากผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 ผลประเมินด้านความรู้และทักษะการทอดผ้า พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และทักษะการทอดผ้าลายสาเกต การทอดผ้าสไบลายประตุมือเมืองร้อยเอ็ดเพิ่มขึ้น นำความรู้และทักษะที่ได้ไปทำเป็นอาชีพเสริมหรือต่อยอดอาชีพเดิมและมีรายได้จากการทอดผ้าเป็นการพัฒนาตนเองและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน คือ ชุมชนมีความสามัคคี และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในกลุ่ม เกิดการขยายผลในชุมชน เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และเกิดรายได้ในชุมชน สร้างงานให้กับคนในชุมชนและชุมชนมีความเข้มแข็ง และชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน อาจจะเป็นเพราะว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย ได้ทำการสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย และได้วางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนทั้งการกำหนดเป้าหมาย การจัดทำหลักสูตร และการจัดหาวิทยากร ทำให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด คือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีความรู้และมีทักษะ

การทอผ้าเพิ่มมากขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปประกอบอาชีพเสริม หรือ ต่อยอดอาชีพเดิมของตนเอง รวมทั้งการทอผ้าใช้เองภายในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดการดำเนินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนของสำนักงาน กศน. ที่เน้นการจัดการศึกษาที่ ยึดพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา (Area-Based Development) หลักสูตรการศึกษาที่เน้นอาชีพ เป็นฐาน (Career-based education) ประกอบด้วย หลักสูตรกลุ่มอาชีพด้านเกษตรกรรม หลักสูตรกลุ่มอาชีพด้านอุตสาหกรรม หลักสูตรกลุ่มอาชีพด้านพาณิชยกรรมและบริการ หลักสูตรกลุ่มอาชีพด้านความคิดสร้างสรรค์ และหลักสูตรกลุ่มอาชีพเฉพาะทาง (สำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2555) สอดคล้องกับผลการประเมิน ของเสาวลักษณ์ แสนโรจน์ ที่ศึกษาพบว่า โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานีทำให้ชุมชนส่วนใหญ่เน้นกิจกรรมด้านการประกอบอาชีพเป็นหลัก ส่งเสริม รายได้ การดำเนินงาน และด้านชีวิตครอบครัว (เสาวลักษณ์ แสนโรจน์, 2559)

4.2 สรุปผลจากการติดตามการมีงานทำและรายได้จากการประกอบอาชีพทอผ้าของผู้เรียน พบว่า 1) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องการทำเป็นอาชีพเสริม คิดเป็นร้อยละ 45.98 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องการต่อยอดอาชีพเดิม คิดเป็นร้อยละ 41.38 และผู้เข้ารับการฝึกอบรม ที่ไม่ระบุหรือไม่ตัดสินใจ คิดเป็นร้อยละ 12.64 2) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประกอบอาชีพทอผ้า และมีรายได้จากอาชีพทอผ้า คิดเป็นร้อยละ 43.42 และประกอบอาชีพทอผ้าแต่ยังไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 56.58 และ 3) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีรายได้จากอาชีพทอผ้าต่ำกว่า 5,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 60.61 และมีรายได้ระหว่าง 5,001-7,500 บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 39.39 เมื่อพิจารณาผลการมีงานทำ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรทอผ้า ร้อยละ 87.36 ต้องการทำเป็นอาชีพเสริมและต่อยอดอาชีพเดิม ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ ซึ่ง การดำเนินงานโครงการดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนของ สำนักงาน กศน. คือ การฝึกอบรมอาชีพให้แก่ประชาชนเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีอาชีพ และมีรายได้จากการประกอบอาชีพตามที่ฝึกอบรม (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2555) และวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง คือเพื่อส่งเสริม ให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาอาชีพ พัฒนาทักษะชีวิต และพัฒนา สังคมและชุมชน ให้กลุ่มเป้าหมายได้เห็นช่องทางการประกอบอาชีพ หรือการต่อยอดอาชีพเดิม ให้พัฒนาสามารถพึ่งพาตนเองได้ และให้กลุ่มเป้าหมายดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับผลการประเมินของ วิเชียรโชติ โสอุบล ที่ได้ประเมินผลสำเร็จของการดำเนินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ที่พบว่า ผู้เข้ารับการ ฝึกอบรมอาชีพจากศูนย์ฝึกอาชีพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเข้าสู่อาชีพใหม่ (ประกอบเป็น อาชีพเสริม) และหรือต้องการต่อยอดอาชีพเดิม คิดเป็นร้อยละ 97.83 สามารถประกอบอาชีพ จากการอบรมได้ คิดเป็น ร้อยละ 94.01 ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ (วิเชียรโชติ โสอุบล, 2559)

4.3 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อการดำเนินงานโครงการศูนย์ฝึกอาชีฟชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีฟ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การเรียนการสอนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย โดยรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ด้านวิทยากร ด้านเนื้อหาของหลักสูตร และด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะการฝึกอบรมโครงการศูนย์ฝึกอาชีฟชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีฟ หลักสูตรทอผ้า ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีทักษะการทอผ้า ได้มีความรู้ ทักษะการทอผ้า มีความชำนาญเพิ่มมากขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดอาชีพการทอผ้า เช่น การพัฒนาลวดลาย การประยุกต์ลาย การเลือกสีผ้าให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด ทักษะการมัดหมี่ให้สวยงาม และถูกต้อง เทคนิคการทอผ้าให้ดูหนาและแน่นขึ้น เป็นต้น ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เคยทอผ้าลายธรรมดาสามารถทอผ้าลายสาเกต ลายตาศีบ และทอผ้าสไบลายประตูเมือง ร้อยเอ็ดได้ มีความรู้วิธีการทอและเทคนิคการทอที่ถูกต้อง เช่น การดึงเส้นด้ายเพื่อให้ผืนผ้าออกมาดูสวยงาม การเลือกสีในการทอ ทักษะการสังเกตลายผ้า เป็นต้น และผู้เข้ารับการอบรมที่ไม่มีทักษะการทอผ้ามา ได้เรียนรู้เทคนิคและวิธีการ สามารถทอผ้าพื้นได้ การเลือกเส้นด้าย การสับคันเส้นด้าย การเก็บหรือม้วนผ้า สามารถทอผ้าเป็นผืนได้ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้ไปประกอบอาชีพทอผ้าโดยทำเป็นอาชีพเสริมหรือต่อยอดอาชีพเดิมจนทำให้มีรายได้จากอาชีพทอผ้า ผลการประเมินนี้สอดคล้องกับผลการประเมินของวิเชียรโชติ โสอุบล ที่ศึกษาพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมโครงการศูนย์ฝึกอาชีฟชุมชน มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 91.96 ซึ่งถือได้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (วิเชียรโชติ โสอุบล, 2559)

4.4 ผลสำเร็จของโครงการตามความคิดเห็นของครูและบุคลากร กศน. ตำบลพบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยเห็นว่า ควรดำเนินงานโครงการนี้อย่างต่อเนื่องจนเป็นต้นแบบให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ผู้สนใจมีโอกาสเข้าร่วมโครงการ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานโครงการมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีอาชีพ และมีรายได้จากการประกอบอาชีพตามที่ฝึกอบรม ให้กลุ่มเป้าหมายได้เห็นช่องทางการประกอบอาชีพ หรือการต่อยอดอาชีพเดิมให้พัฒนาสามารถพึ่งพาตนเองได้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2555) ; (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2561) ดังนั้นเมื่อพิจารณาเป้าหมายของการดำเนินงานโครงการที่กำหนดไว้พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรทอผ้า ร้อยละ 87.36 ต้องการทำเป็นอาชีพเสริมและต่อยอดอาชีพเดิม ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ และมีรายได้จากอาชีพทอผ้า คิดเป็นร้อยละ 43.42 ดังนั้นจึงควรจัดทำโครงการนี้อย่างต่อเนื่องจนเป็นต้นแบบให้เกิดการเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ผู้สนใจมีโอกาสเข้าร่วมโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (เสาวลักษณ์

แสนโรจน์, 2559) ที่ได้ให้แนวทางการพัฒนากิจกรรมตามโครงการว่า ทุกกิจกรรมต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองปัญหา และความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง สร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านรูปแบบเวทีประชาคมหมู่บ้าน และเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนกิจกรรม (เสาวลักษณ์ แสนโรจน์, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษาครอบครัวและชุมชนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซีบีพี (CIPP model) เป็นการนำเอาแนวคิดการวิเคราะห์เชิงระบบ (System approach) มาใช้ในการประเมินโครงการ ในระยะก่อนดำเนินงาน ได้แก่ การประเมินด้านบริบท และด้านปัจจัยนำเข้า ระยะระหว่างการทำงาน ได้แก่ การประเมินด้านกระบวนการ และระยะหลังสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การประเมินด้านผลผลิต เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้ดียิ่งขึ้น ดังนี้

ระยะการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ผลที่ได้รับ
ระยะก่อนดำเนินงาน	วัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านบริบทของโครงการ โดยประเมินความสอดคล้องในประเด็น 1. โครงการกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด 2. โครงการกับความต้องการจำเป็น 3. ความสอดคล้องและความชัดเจนของหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรม	ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการ 1. โครงการกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด 2. โครงการกับความต้องการจำเป็น 3. ความสอดคล้องและความชัดเจนของหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรม มีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้
	วัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยประเมินความเหมาะสม 1. ด้านบุคลากร 2. ด้านงบประมาณ 3. ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ 4. ด้านบริหารจัดการ	ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ 1. ด้านบุคลากร 2. ด้านงบประมาณ 3. ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ 4. ด้านบริหารจัดการ โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้
ระยะระหว่างการทำงานโครงการ	วัตถุประสงค์เพื่อประเมินกระบวนการ โดยประเมินการปฏิบัติตามกระบวนการ PDCA ดังนี้	ประเมินการปฏิบัติตามกระบวนการ PDCA ได้แก่ 1. ด้านการวางแผน (Plan)

ระยะการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ผลที่ได้รับ
	1. ด้านการวางแผน (Plan) 2. ด้านการดำเนินงาน (Do) ได้แก่ 1) กิจกรรมการศึกษาดูงาน 2) กิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้และฝึกปฏิบัติจริง 3) กิจกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ 4) กิจกรรมการจัดนิทรรศการและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ 5) กิจกรรมการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านการฝึกอาชีพชุมชน 3. ด้านการติดตามและประเมินผล (Check) 4. ด้านการแก้ไขปรับปรุง (Act)	2. ด้านการดำเนินงาน (Do) ได้แก่ 1) กิจกรรมการศึกษาดูงาน 2) กิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้และฝึกปฏิบัติจริง 3) กิจกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ 4) กิจกรรมการจัดนิทรรศการและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ 5) กิจกรรมการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านการฝึกอาชีพชุมชน 3. ด้านการติดตามและประเมินผล (Check) 4. ด้านการแก้ไขปรับปรุง (Act) โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้
ระยะสิ้นสุดโครงการ	วัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลผลิต โดยสรุปและประเมินผลโครงการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ได้แก่ 1. ความรู้และทักษะการทอผ้า 2. การมีงานทำหรือมีรายได้เสริมจากอาชีพทอผ้า 3. ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการ 4. ผลสำเร็จของโครงการ	ผลผลิตของโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้ 1. ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะการทอผ้าลายสาเกต การทอผ้าลายสาเกต การทอผ้าลายสไบ ประตุมือร้อยเอ็ดเพิ่มขึ้น 2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องการทำเป็นอาชีพเสริมร้อยละ 45.98 และต้องการต่อยอดอาชีพเดิม ร้อยละ 41.38 มีรายได้จากอาชีพทอผ้า ร้อยละ 43.42 และยังไม่มีรายได้ ร้อยละ 56.58 มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 60.61 และมีรายได้ระหว่าง 5,001 - 7,500 บาทต่อเดือน ร้อยละ 39.39 3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ 4. ครูและบุคลากร กศน. ตำบล มีความเห็นต่อผลสำเร็จของโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาและปรับปรุงโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ และมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำนักงาน กศน. ควรให้การสนับสนุนเรื่องผลิตภัณฑ์การส่งเสริมการตลาด และเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ควรมีนโยบายสร้างความตระหนักให้คนรุ่นใหม่เห็นความสำคัญและเข้ามาศึกษาเรียนรู้เรื่องทอผ้าเพื่อสืบสานอนุรักษ์การทอผ้าไว้ตลอดไป ควรจัดให้มีมาตรฐานการรับรองผลิตภัณฑ์ผ้าทอ และควรเข้ามาสนับสนุนเรื่องวิทยากรและงบประมาณอย่างต่อเนื่อง 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ควรจัดทำโครงการอย่างต่อเนื่องและมีหลักสูตรใหม่ มีการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทอผ้าและการแปรรูปผ้า ควรส่งเสริมการแปรรูปผ้าเป็นผลิตภัณฑ์อื่นที่หลากหลาย สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่แข็งแรงและเพียงพอให้กับกลุ่มเป้าหมาย นำเทคโนโลยีมาใช้ในการออกแบบลายผ้า และพัฒนาวิธีการทอผ้าให้เร็วขึ้นกับความต้องการของตลาด มีการประชาสัมพันธ์งานเผยแพร่สินค้าและขยายผลสู่ชุมชนอื่นให้รู้จักมากขึ้น และส่งเสริมและพัฒนาการบรรจุภัณฑ์และหีบห่อผ้า สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อการประเมินครั้งต่อไป ควรมีการศึกษากลยุทธ์การดำเนินงานโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย และควรมีการศึกษาแนวทางปฏิบัติที่ดีที่ทำให้โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ ประสบผลสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2557). เทคนิคการประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร: แฮสส์ ออฟ เคอร์มิสท์.
- เมธา ณ พิกุล. (2557). การประเมินโครงการฝึกวิชาชีพสำหรับทหารกองประจำการ มณฑลทหารบกที่ 32 คำสรศักดิ์มนตรี จังหวัดลำปาง. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- วิเชียรโชติ ไสอบล. (2559). รายงานการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ปีงบประมาณ 2558. อุบลราชธานี: สถาบัน กศนสถาบัน กศน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย. (2563). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย. ร้อยเอ็ด: ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2563). เทคนิคการประเมินโครงการ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี : จตุพร ดีไซน์.

- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2553). วิธีวิทยาการประเมิน : ศาสตร์แห่งคุณค่า. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวาน.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2555). แนวทางการดำเนินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน. กรุงเทพมหานคร: รังสีการพิมพ์.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2561). แนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาต่อเนื่อง (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2561). กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน กศน.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2563). นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ 2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน กศน.
- เสาวลักษณ์ แสนโรจน์. (2559). การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไอลดา แถวโพธิ์. (2563). การประเมินโครงการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ). ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Stufflebeam, D.L. & Shinkfield, A.J. (2007). Evaluation Theory, Models and Applications San Francisco. California: Jossey-Bass.